

Zasady dotyczące grup politycznych w PE

SYNTEZA

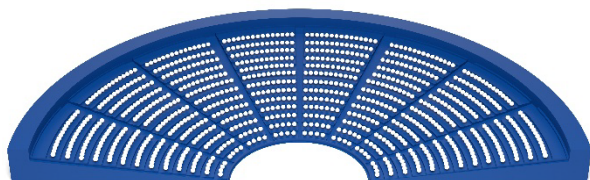
Posłowie do Parlamentu Europejskiego mogą tworzyć grupy polityczne, których członkowie dobierają się nie według narodowości, lecz według poglądów politycznych. Na przestrzeni czasu od pierwszych bezpośrednich wyborów w 1979 r. liczba grup politycznych wahała się od siedmiu do dziesięciu. Po wyborach z 2019 r. liczba, wielkość i skład grup politycznych przypuszczalnie znowu ulegną zmianie z racji możliwego rozwiązania niektórych grup politycznych i utworzenia nowych.

Aby utworzyć grupę polityczną, potrzeba co najmniej 25 posłów do PE wybranych w co najmniej jednej czwartej państw członkowskich UE (tj. obecnie w siedmiu). Posłowie, którzy nie należą do żadnej grupy politycznej, to posłowie niezrzeszeni.

Chociaż grupy polityczne odgrywają czołową rolę w pracach Parlamentu, indywidualni posłowie lub pewna liczba posłów do PE działających wspólnie mają również wiele uprawnień, w tym w odniesieniu do sprawowania kontroli nad innymi instytucjami UE, np. nad Komisją. Jednak przynależność do grupy politycznej ma szczególne znaczenie w kontekście przyznawania kluczowych stanowisk w strukturach politycznych i organizacyjnych Parlamentu, takich jak przewodniczący komisji i delegacji oraz sprawozdawcy w ważnych dossier. Ponadto grupy polityczne otrzymują większe środki finansowe na swój personel i działalność parlamentarną niż posłowie niezrzeszeni.

Finansowanie grup politycznych różni się jednak od finansowania przyznawanego europejskim partiom i fundacjom politycznym, które – jeżeli spełniają jako takie wymogi rejestracji – mogą ubiegać się o finansowanie z Parlamentu Europejskiego.

Ten briefing stanowi aktualizację [wcześniejszego briefingu](#) z czerwca 2015 r. autorstwa Evy-Marii Poptchevej.

W tym Briefingu

- Ewolucja i rola grup politycznych
- Tworzenie i rozwiązywanie grup politycznych
- Uprawnienia grup politycznych i posłów niezrzeszonych
- Finansowanie i personel
- Europejskie partie i fundacje polityczne

Ewolucja i rola grup politycznych

Posłowie do Parlamentu Europejskiego zasiadają w grupach politycznych. Są one zorganizowane nie według narodowości, lecz według przynależności politycznej. Jest to spuścizna Wspólnego Zgromadzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS) – prekursora Parlamentu Europejskiego (PE) – które już w 1953 r. uznało w swoim regulaminie trzy ponadnarodowe grupy polityczne (chrześcijańscy demokraci, socjaliści i liberałowie). Kilka lat później Zgromadzenie zrezygnowało z przydziału miejsc w porządku alfabetycznym na rzecz przydziału według przynależności politycznej, co obecnie sprawia, że Parlament jest prawdziwym parlamentem ponadnarodowym zorganizowanym w oparciu o poglądy polityczne¹.

Rola grup politycznych – których nie należy mylić z europejskimi partiami politycznymi (zob. poniżej) – w pracach Parlamentu Europejskiego jest nie do przecenienia. Dzięki tworzeniu bloków politycznych grupy znacznie usprawniają funkcjonowanie Parlamentu, zapobiegając zbyt dużemu rozdrobnieniu i ułatwiając proces decyzyjny. Grupy polityczne odgrywają zasadniczą rolę w uzyskiwaniu większości w Parlamencie oraz w organizacji, koordynacji i wspieraniu działań swoich członków. Zdecydowana większość wszystkich [232](#) krajowych partii politycznych reprezentowanych w ustępującym Parlamencie przyłączyła się do którejś z grup politycznych.

W grupach politycznych PE nie obowiązuje jednak równie silny system dyscypliny grupowej jak w większości parlamentów krajowych. Niemniej grupom PE udało się osiągnąć wysoki poziom **spójności głosowania**: z badań wynika, że grupy Zieloni/Wolne Przymierze Europejskie, Europejska Partia Ludowa i Postępowy Sojusz Socjalistów i Demokratów osiągnęły najwyższy poziom spójności (odpowiednio 95,62%, 93,71% i 91,99%), natomiast najniższa spójność charakteryzuje grupę Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej².

Od czasu pierwszych bezpośrednich wyborów w 1979 r. liczba grup politycznych wahała się **od siedmiu do dziesięciu**. Centroprawicowa Grupa Europejskiej Partii Ludowej (PPE) oraz centrolewicowa Grupa Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów (S&D) są tradycyjnie największymi grupami, otoczonymi mniejszymi po lewej i prawej stronie oraz w centrum. Łączny udział grup PPE i S&D w Parlamencie w kadencji parlamentarnej 1999–2004 wyniósł 66%. Jednak od tego czasu ten odsetek zmalał – po wyborach w 2014 r. spadł do 54,8% (zob. wykres poniżej). Po wyborach w maju 2019 r. udział grup PPE i S&D w Parlamencie jeszcze bardziej się zmniejszył – do 44,2%.

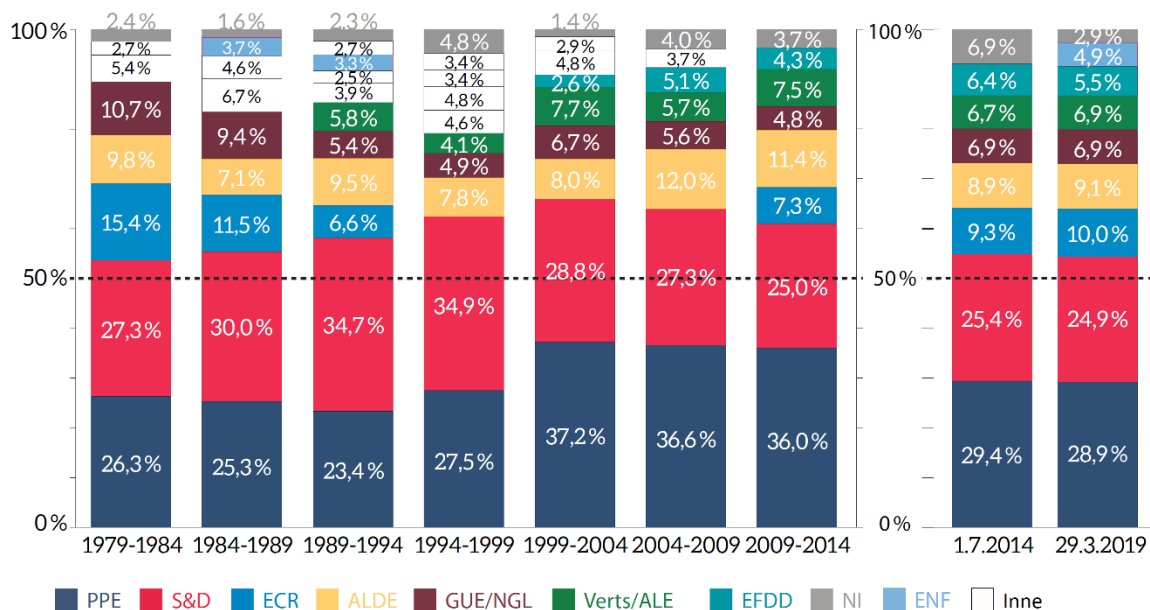
Na początku kadencji parlamentarnej 2014–2019 było siedem grup politycznych, lecz w czerwcu 2015 r. powstała ósma – Grupa Europa Narodów i Wolności (ENF). Liczba, wielkość i skład grup politycznych nadal będą ulegać wahaniom w najbliższej przyszłości, nie tylko ze względu na wynik wyborów w 2019 r., ale również z powodu spodziewanego wystąpienia Zjednoczonego Królestwa z UE i odejścia brytyjskich posłów. Ponadto lider grupy ALDE Guy Verhofstadt [ogłosił](#) już w maju 2019 r., że grupa ALDE zostanie rozwiązana, aby dać początek nowej, proeuropejskiej, centrystycznej grupie wspólnie z listą „Renaissance” wystawioną przez prezydenta Francji Emmanuela Macrona.

Osiem grup politycznych w ustępującym Parlamencie (kadencja 2014–2019) według wielkości to:

- Grupa Europejskiej Partii Ludowej (Chrześcijańscy Demokraci) (PPE), 219 posłów,
- Grupa Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów w Parlamencie Europejskim (S&D), 189 posłów,
- Grupa Europejskich Konserwatystów i Reformatorów (ECR), 70 posłów,
- Grupa Porozumienia Liberałów i Demokratów na rzecz Europy (ALDE), 68 posłów,
- Grupa Zielonych/Wolne Przymierze Europejskie (Verts/ALE), 52 posłów,
- Konfederacyjna Grupa Zjednoczonej Lewicy Europejskiej/ Nordycka Zielona Lewica – GUE/NGL, 51 posłów,
- Grupa Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej (EFDD), 44 posłów,
- Europa Narodów i Wolności (ENF), 36 posłów.

Ponadto niektórzy posłowie zasiadali jako posłowie niezrzeszeni (NI, 20 posłów).

Siła grup politycznych, lipiec 1979 r. – marzec 2019 r.

Źródło: Parlament Europejski: Fakty i liczby, EPRS, kwiecień 2019 r.

Uwaga: Dane liczbowe za pierwszych siedem kadencji odnoszą się do sesji inauguracyjnych w lipcu wskazanego pierwszego roku.

Tworzenie i rozwiązywanie grup politycznych

Zasady tworzenia grup politycznych są określone w [Regulaminie](#) Parlamentu, który stanowi, że „posłowie mogą łączyć się w grupy według kryterium podobieństwa poglądów politycznych” (art. 33 Regulaminu). Parlament zasadniczo nie ocenia podobieństwa poglądów politycznych członków danej grupy, uznając, że tak jest, chyba że poszczególni posłowie zanegują podobieństwo swoich poglądów (wykładnia art. 33 Regulaminu). Aby utworzyć grupę polityczną, potrzeba co najmniej 25 posłów do PE wybranych w co najmniej jednej czwartej państw członkowskich UE (tj. obecnie w siedmiu). Poseł może należeć tylko do jednej grupy politycznej.

Niedawne zmiany w Regulaminie wymagają od wszystkich członków nowej grupy złożenia pisemnej deklaracji, „że podzielają te same **przekonania polityczne**” (art. 33 ust. 5 Regulaminu). Utworzenie grupy należy zgłosić Przewodniczącemu Parlamentu. Zgłoszenie to musi zawierać: a) nazwę grupy, b) deklarację polityczną określającą cel grupy oraz c) nazwiska jej członków i członków prezydium. Całkiem niedawno w dniu 17 kwietnia 2019 r. Parlament [postanowił](#) potwierdzić następującą wykładnię dotyczącą wymogu deklaracji politycznej (lit. b) powyżej):

Deklaracja polityczna grupy określa wyznawane przez nią wartości i główne cele polityczne, które jej członkowie zamierzają wspólnie realizować w ramach wykonywania swojego mandatu. Deklaracja opisuje wspólny kierunek polityczny grupy w sposób konkretny, jasny i wiarygodny.

Definicja „wspólnych przekonań politycznych” od dawna jest kwestią sporną, która wiąże się z wolą zapobieżenia powstawaniu grup o czysto technicznym charakterze, tworzonych dla korzyści wynikających z przynależności do grupy. W 1999 r. Parlament [nie wyraził zgody](#) na utworzenie technicznej grupy niezależnych posłów (TGI). Gdy tę decyzję zakwestionowano, podtrzymał ją [Europejski Sąd Pierwszej Instancji](#), który uznał ją za uzasadnioną ze względu na konieczność zagwarantowania przez Parlament swojego prawidłowego funkcjonowania.

Gdy w trakcie kadencji parlamentarnej liczebność grupy spadnie poniżej wymaganego progu, Przewodniczący w porozumieniu z [Konferencją Przewodniczących](#) może zezwolić na jej istnienie do

następnego posiedzenia inauguracyjnego Parlamentu z zastrzeżeniem spełnienia dwóch warunków: mianowicie, że jej członkowie nadal reprezentują co najmniej jedną piątą państw członkowskich oraz że grupa istnieje już od ponad roku. Odstępstwo to nie ma zastosowania, jeżeli istnieją wystarczające dowody, by podejrzewać, że jest ono nadużywane (art. 33 Regulaminu). Przewodniczący musi ogłosić utworzenie oraz rozwiązanie grupy politycznej na posiedzeniu plenarnym Parlamentu.

Posłowie niezrzeszeni nie tworzą odrębnej grupy politycznej, jak ma to miejsce w niektórych parlamentach narodowych, w których istnieją „grupy mieszane”. Posłowie mogą zmieniać grupy polityczne lub stać się posłami niezrzeszonymi, co często zdarza się w trakcie kadencji.

Uprawnienia grup politycznych i posłów niezrzeszonych

Korzyści z przynależności do grupy politycznej

Przynależność do grupy politycznej ma szczególne znaczenie przy przydziale kluczowych stanowisk w strukturach politycznych i organizacyjnych Parlamentu. Na przykład kandydatury na stanowiska przewodniczącego PE, 14 wiceprzewodniczących i 5 kwestorów mogą być zgłaszane wyłącznie przez grupę polityczną lub posłów w liczbie stanowiącej co najmniej „niski próg”, który obecnie (czerwiec 2019 r.) definiuje się jako 1/20 posłów do Parlamentu, tj. 38 posłów (art. 15 Regulaminu). Posłowie niezrzeszeni mogą powoływać indywidualnych posłów na członków **komisji i delegacji** (art. 209 Regulaminu), lecz jest mało prawdopodobne, by zostali wybrani na stanowisko przewodniczącego komisji lub wyznaczeni na sprawozdawców w istotnych dossier. Również najmniejsze grupy polityczne uzyskują tylko bardzo niewiele stanowisk przewodniczących komisji.

Przynależność do grupy politycznej jest ważna także, gdy chodzi o **przydział czasu wystąpień podczas debat plenarnych**. W pierwszej części debaty pierwsza część czasu wystąpień jest podzielona po równi między wszystkie grupy polityczne; dalszą część czasu wystąpień dzieli się między grupy polityczne proporcjonalnie do ich wielkości. Natomiast posłom niezrzeszonym przydziela się ogółem czas wystąpień obliczony według ułamków przydzielonych każdej grupie politycznej (art. 171 Regulaminu). Również jedynie grupy polityczne lub 38 posłów do PE (niski próg) mogą wnioskować o wpisanie do porządku obrad Parlamentu debaty nadzwyczajnej (art. 161 Regulaminu).

Uprawnienia indywidualnych posłów lub grup posłów działających wspólnie

Chociaż grupy polityczne odgrywają bardzo istotną rolę w pracach Parlamentu, indywidualni posłowie lub pewna liczba posłów do PE działających wspólnie również mają wiele uprawnień przewidzianych Regulaminem Parlamentu. Na przykład, choć jedynie przewodniczący grup politycznych, wraz z Przewodniczącym, są członkami Konferencji Przewodniczących – organu politycznego Parlamentu odpowiedzialnego m.in. za przygotowywanie porządku obrad sesji plenarnych – jeden poseł niezrzeszony jest zapraszany do udziału w posiedzeniach, lecz bez prawa głosu (art. 26 Regulaminu).

Jak każdy inny poseł, posłowie niezrzeszeni mogą składać **poprawki** do rozpatrzenia w komisji (art. 218 Regulaminu). Ponadto mogą uczestniczyć, podobnie jak grupy polityczne, w **sprawowaniu kontroli nad innymi instytucjami UE**. Działając razem, 38 posłów (1/20 posłów do Parlamentu Europejskiego) może na przykład kierować pytania m.in. do Rady lub Komisji w celu uzyskania odpowiedzi ustnej wraz z debatą (art. 136 Regulaminu), natomiast każdy poseł może kierować do tych i innych instytucji UE pytania wymagające odpowiedzi na piśmie (art. 138 Regulaminu). Ponadto każdy poseł ma prawo do udziału w turze pytań do Komisji na posiedzeniu plenarnym (choć należy zaznaczyć, że w ostatnich latach takie tury pytań odbywały się rzadko). Przewodniczący powinien zadbać o to, aby możliwość skierowania pytania do Komisji podczas

takich posiedzeń mieli na przemian posłowie różnych orientacji politycznych i posłowie pochodzący z różnych państw członkowskich (art. 137 Regulaminu).

Posłowie mogą zadać pytanie innemu posłowi, jeżeli w czasie wystąpienia tego posła zgłoszą taką chęć przez podniesienie niebieskiej kartki (art. 171 Regulaminu), oraz złożyć jednogminutowe wyjaśnienie dotyczące stanowiska zajętego w głosowaniu (art. 194 Regulaminu). Ponadto co najmniej 40 posłów może wnioskować o głosowanie w celu ustalenia, czy jest **kworum**, natomiast grupy polityczne nie są uprawnione do złożenia takiego wniosku w imieniu swoich członków (art. 178 Regulaminu).

Każdy poseł może przedstawić wniosek ustawodawczy zgodnie z (pośrednim) [prawem inicjatywy](#), przyznanym Parlamentowi na mocy art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) (art. 47 Regulaminu). **Sprawozdania z własnej inicjatywy w kwestiach ustawodawczych** muszą jednak zostać przyjęte przez komisję parlamentarną. Decyzja o przedstawieniu wniosku o udzielenie zgody na sporządzenie takiego sprawozdania jest przygotowywana przez koordynatorów grup politycznych w danej komisji. Posłowie niezrzeszeni nie uczestniczą w posiedzeniach koordynatorów, lecz muszą mieć zagwarantowany dostęp do informacji dotyczących procedur (wykładnia art. 214 Regulaminu).

Finansowanie i personel

[Budżet](#) Parlamentu Europejskiego jest jedynym źródłem finansowania grup politycznych i posłów niezrzeszonych. Przydział środków dla grup politycznych i posłów niezrzeszonych podlega [zasadom](#) ustanowionym przez Prezydium Parlamentu. Środki udostępniane są z pozycji budżetowej 400 budżetu ogólnego Unii; w roku 2019 jest to kwota 64 mln EUR. Mają one pokrywać zarówno wydatki administracyjne, jak i operacyjne sekretariatów grup politycznych i posłów niezrzeszonych, a także wydatki na działalność polityczną i informacyjną prowadzoną w związku z działaniami Unii. Nie mogą one być wykorzystywane do finansowania europejskich partii politycznych (te są finansowane z innej linii budżetowej, zob. poniżej) lub kampanii wyborczych na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym lub lokalnym, lecz przeznaczają się na opłacanie personelu i inną działalność parlamentarną. Na początku każdego roku Prezydium przydziela budżet na podstawie liczby posłów w każdej grupie (oraz liczby posłów niezrzeszonych) według stanu na dzień 1 stycznia danego roku, zgodnie z propozycją przewodniczących grup politycznych.

Wynagrodzenie akredytowanych asystentów posłów do PE jest pokrywane z odrębnych pozycji budżetowych, przy czym każdy poseł dysponuje taką samą kwotą do wydania na asystenta niezależnie od przynależności do grupy.

(Art. 33 ust. 4 [przepisów wykonawczych do Statutu posła do Parlamentu Europejskiego](#))

Zmiany w składzie grup

Zmiany w składzie grup politycznych (lub posłów niezrzeszonych) w trakcie roku budżetowego skutkują nowym przydziałem od początku następnego miesiąca, ale faktycznie odczuwalne są dopiero na początku kolejnego roku budżetowego, gdy środki zostaną wypłacone (oraz dojdzie do ewentualnego odzyskania już wypłaconych kwot). Gdy posłowie niezrzeszeni dołączają do jednej z grup politycznych, saldo środków niewykorzystanych przez posła niezrzeszonego zostaje w stosownych przypadkach przeniesione do danej grupy.

Analogicznie, jeżeli w trakcie kadencji parlamentarnej powstanie nowa grupa polityczna, jej środki finansowe na rok kalendarzowy, w którym się ukonstytuuje, zostaną częściowo zebrane z przydziałów posłów niezrzeszonych, którzy przystąpią do tej grupy, a częściowo z redystrybucji środków na rzecz istniejących grup, przy czym ta redystrybucja nastąpi dopiero na początku kolejnego roku budżetowego, chyba że Prezydium postanowi inaczej.

Każda grupa polityczna otrzymuje swój roczny budżet na działalność polityczną i informacyjną na początku roku i odpowiada za zarządzanie swoimi wydatkami. Natomiast rozliczenia wydatków

posłów niezrzeszonych dokonuje Sekretariat Parlamentu albo poprzez bezpośrednie płatności na rzecz usługodawców, albo poprzez zwrot kosztów poniesionych przez posłów. Dyrekcja Generalna ds. Finansów sprawdza, czy wszystkie tego typu wydatki dotyczące posłów niezrzeszonych są zgodne z przepisami, a jeżeli tak nie jest, nie dokonuje płatności lub nie zwraca kosztów. Skontrolowane roczne zestawienia dochodów i wydatków grup politycznych, a także skonsolidowane sprawozdania finansowe dotyczące wszystkich posłów niezrzeszonych sporządzone przez Sekretariat Parlamentu są przekazywane Prezydium i Komisji Kontroli Budżetowej oraz publikowane na stronie internetowej Parlamentu. Do 50% rocznych środków niewykorzystanych przez grupy lub posłów niezrzeszonych można przenieść na następny rok. Wszelkie kwoty przekraczające ten limit są zwracane Parlamentowi. **Lata, w których odbywają się wybory europejskie**, dzieli się na dwa okresy budżetowe (od 1 stycznia do 30 czerwca i od 1 lipca do 31 grudnia). W takich latach, w celu obliczenia kwoty do przeniesienia w przypadku grup, które nadal istnieją po wyborach, te dwa półroczne okresy są sumowane i traktowane jako pojedynczy rok budżetowy.

Każda grupa polityczna posiada sekretariat, finansowany z budżetu Parlamentu. Liczbę i stopień zaszerogowania pracowników – przeważnie tymczasowych – ustala się proporcjonalnie do liczby posłów w grupie. Posłowie niezrzeszeni również posiadają sekretariat finansowany z budżetu Parlamentu. Grupy polityczne mogą również zatrudniać pracowników kontraktowych, wykorzystując środki z pozycji 400, natomiast posłowie niezrzeszeni nie mogą w tym celu korzystać z takiego finansowania.

Europejskie partie i fundacje polityczne

Grupy polityczne w Parlamencie Europejskim nie są tożsame z [europejskimi partiami politycznymi](#). Większość partii krajowych reprezentowanych w danej grupie politycznej jest również członkiem odpowiedniej partii politycznej na szczeblu UE. Jednak do niektórych grup politycznych należy więcej niż jedna europejska partia polityczna (np. grupa ALDE czy grupa Verts/ALE). Co więcej, jedna i ta sama grupa polityczna może skupiać kilka partii krajowych z tego samego kraju. Zazwyczaj posłowie mogą dołączyć do grupy politycznej w Parlamencie nawet wówczas, gdy nie należą do partii krajowej będącej członkiem powiązanej europejskiej partii politycznej, na warunkach określonych w przepisach danej grupy.

Europejskie partie polityczne są federacjami partii politycznych podzielających te same poglądy polityczne. Rola partii politycznych na szczeblu UE jest zdefiniowana w art. 10 ust. 4 TUE i art. 12 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zgodnie z którymi „partie polityczne na poziomie europejskim przyczyniają się do kształtowania europejskiej świadomości politycznej i wyrażania woli obywateli Unii”. Znaczenie europejskich partii politycznych dla demokracji na szczeblu UE jest zatem dwojakie. Z jednej strony są one pośrednikiem między obywatelami Unii a władzą publiczną w instytucjach europejskich³. Z drugiej strony europejskie partie polityczne są nośnikiem prawdziwej europejskiej debaty publicznej w transnarodowej przestrzeni publicznej. Europejskie partie polityczne zwróciły na siebie uwagę podczas wyborów europejskich w 2014 i 2019 r., jako że większość europejskich ugrupowań politycznych [nominuje swojego głównego kandydata](#) na stanowisko przewodniczącego Komisji Europejskiej.

Od lipca 2004 r. europejskie partie polityczne mogą corocznie otrzymywać finansowanie z Parlamentu Europejskiego na działalność na szczeblu UE. Przepisy dotyczące europejskich partii politycznych i ich finansowania zostały określone w rozporządzeniu 1141/2014 przyjętym przez Parlament i Radę zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą (art. 224 TFUE). Rozporządzenie to zostało ostatnio [zmienione](#) w maju 2018 r. (zob. [briefing EPRS](#) z września 2018 r.). Maksymalna kwota przeznaczona na finansowanie europejskich partii politycznych w 2019 r. wynosi łącznie 50 mln EUR, podczas gdy w 2018 r. kwota ta wynosiła 32,44 mln EUR (pozycja 402 [budżetu UE](#)).

Europejskie **fundacje** polityczne muszą być powiązane z europejskimi partiami politycznymi. Mają one przyczyniać do debaty nad zagadnieniami europejskiej polityki publicznej, między innymi

poprzez organizację konferencji i prowadzenie badań. Mogą się one ubiegać o finansowanie z Parlamentu za pośrednictwem europejskiej partii politycznej, z którą są powiązane i która jest reprezentowana w Parlamencie przez co najmniej jednego posła. W 2019 r. maksymalny budżet dostępny dla europejskich fundacji politycznych wyniósł 19,7 mln EUR (pozycja 403 w budżecie).

PODSTAWOWE ŹRÓDŁA

R. Corbett, F. Jacobs, D. Neville, *The European Parliament*, IX wydanie, 2016.

T. Coosemans, *Les partis politiques européens*, *Courrier hebdomadaire du CRISP*, nr 2201–2202 (2014), str. 1–123.

A. Ripoll Servent, *The European Parliament*, Red Globe Press, 2017.

PRZYPISY

¹ Ripoll Servent A., *The European Parliament*, Red Globe Press, 2017, str. 38; Dinan D., [Historiography of the European Parliament](#), EPRS, Parlament Europejski, listopad 2018 r., str. 5.

² Ripoll Servent A., *ibid.*, str. 190–191; Corbett R. i in., *The European Parliament*, John Harper Publishing, 9. wydanie, 2016, str. 142.

³ M. Nettesheim, „Developing a Theory of Democracy for the European Union” w *Berkeley Journal of International Law* 23 (2005), str. 358.

ZASTRZEŻENIE PRAWNE I PRAWO AUTORSKIE

Niniejszy dokument został przygotowany z myślą o posłach do Parlamentu Europejskiego i członkach personelu parlamentarnego. Zawiera informacje, które mogą być pomocne w pracach parlamentarnych. Wyłączną odpowiedzialność za jego treść ponoszą autorzy, a wyrażonych w nim opinii nie należy traktować jako oficjalnego stanowiska Parlamentu.

Powielanie i tłumaczenie dokumentu do celów niekomercyjnych jest dozwolone, pod warunkiem że podane zostanie źródło, a Parlament Europejski zostanie wcześniej powiadomiony i otrzyma egzemplarz publikacji.

© Unia Europejska, 2019.

Autorzy zdjęć: © Fox / Fotolia.

eprs@ep.europa.eu (kontakt)

www.eprs.ep.parl.union.eu (intranet)

www.europarl.europa.eu/thinktank (internet)

<http://epthinktank.eu> (blog)

